מסורת הש"ס

א) [לעיל לד: וש"נ], ב) כתובות פה., ג) [ככה מלתא אי' בתמורה כח: בשם רב ספרא ע"ש ועוד ביומא פג. ע"ש], ד) נ"א פקיעי, ה) [נ"ל חרש שוטה], ו) כתובות יח. [גיטין נא:], ז) כצ"ל: פרעתני, ח) [לעיל לח:], ט) תרומות פ"א מ"ב וש"נ.

◆

תורה אור השלם

ו. כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם: שמות כב ו

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ההוא לוה דאמר למלוה. נ"ב סוגיא לגבי דאע"פ דמלוה בעי לאתנויי והכא לוה קא ממנה אפ"ה לא אמרי' פטומי מילי בעלמא נינהו משום דכיון דקא ממנה לוה בשעת הלואה ודאי דלדעתא דהכי הלוה לו. ועיין בפ' א"נ דף סו ברא"ש ובתו"ס התוס': (ב) ד"ה אימור וכו' כדשיימי בי תלתא וכו' כדשיימי בי ארבעה וכו' וכ"ש היכא דא"ל כדאמרי בי ארבעה: (ג) ד"ה הואיל וכו' מהן הס"ד ואח"כ מ"ה הודה ותיבת או נמחק:

◆

לעזי רש"י

גל"ש. עפצים (גידולים טפיליים בעלה האלון)

◆

רבינו חננאל

עפצי דקיימי שיתא זוזי כל קבא. א"ל לאו בד' ד' הוו מזדבני כל קבא. אתו קמיה דרבא וחייביה ללוה למפרעיה ר' זוזי. א"ל רמי בר חמא והא את הוא דאמרת כיון דלא רמיא עליהו דשהדי אינשו ולאו אדעתייהו וטענתיה דלוה טענא. א"ל רבא קיצותא דתרעא מידכר דכירי אינשי. ובמקום עדים לא אמרינן טענתא דלוה טענה: ההוא דא"ל לחבריה הב לי ק' זוזי דמסיקנא בך והא שטרא. א"ל לוה ולאו פרעתיך. א"ל מלוה הנהו סיטראי נינהו. פי' מצד אחר היו לי עליך ופרעת אותי. אבל מזה השטר לא פרעתני כלום. אמר רב נחמן איתרע שטרא. כלומר אפי' כתוב בשטר נאמנות אינו גובה אלא בשבועה. דדייקי' מדקתני איתרע שטרא ולא קתני איבטיל שטרא ש"מ כדאמרינן. ואסיקנא והלכתא איתרע שטרא. והני מילי דפרעיה באפי שהדי ולא אדכר ליה שטרא. אבל היכא דפרעיה בין דידיה לדידיה מגו דיכול למימר המלוה לא היו דברים מעולם יכול נמי [למימר] סיטראי נינהו כאשר מפורש בכתובות פרק הכותב לאשתו דין ודברים בענין דר' אמי בריה דר' אבהו דנשבע דסיטרא הוו ליה עליה וגובה. ואי טעין עליה דסיטראי נינהו היכא דמודי ליה דאתורי יהבינהו ליה ומודה ליה נמי דיתיב אמסתתא וקביל זוזי דתורי וטעין השתא דסיטראי נינהו אפי' רב פפא מודה דאיתרע שטרא: ההוא דא"ל לחבריה מהימנת לי כל אימת דאמרת לא פרענא פרעיה באנפי שהדי.

רש"י

עפלי. גל"ש בלע"ז ומעבדין בהן עורות: **אייסי.** מלוה סהדי דארבעה ארבעה קיימי ותובע מאתים וזה אומר פרעתיך מ"מ אם לא בעפלים פרעתיך במעות: **דלא רמיא עליה דאיניש.** והאי נמי לא רמיא עליה לומר באיזה ענין פרעם אלא פרעתי' סתמא הלכך לא נזכר וסבור שכך השטר ולא הוחזק כפרן ונשבע שפרעם מכל מקום: **מדכר דכיר.** והוחזק כפרן: **סיטראי נינהו.** מצד אחר היית חייב לי: **איתרע שטרא.** הואיל ומודה שקיבלם ולאו כל כמיניה לומר סיטראי נינהו: **לאו אתורי יהבת לי.** לקנות מהן שוורים לשחיטה למחצית שכר: **אמסחתא.** מקום שמקבלין הבשר ומוכרין: **ולא אידכר ליה שטרא.** שיטול השטר מידו: **מיגו דיכול למימר ליה.** לא פרעתי'(ז) יכול למימר ליה נמי סיטראי נינהו: **וכדאבימי בריה דרבי אבהו** גרסינן. והוא במסכת כתובות בפרק הכותב (דף פה.) דמטא כי האי מעשה לידיה: (א) **ההוא.** לוה דאמר למלוה בפני עדים בשעת הלואה נאמן אתה עלי כל זמן שתאמר לא התקבלתי ולא אוכל לומר לך פרעתיך: **אימור דאמרי זיל בתר רוב דעות הני מילי לענין אומדנא.** דשומא כדאמר במסכת ע"ז בפרק השוכר (דף עב.) א"ל כדשיימי (ב) בתלתא אפי' תרי מגו תלתא כדאמרי בי תלתא עד דאמרי בתלתא כדשיימי בד' עד דאמרי בד' וכ"ש כדאמרי בארבעה: **כיון דנחית לדעות.** מתחלה ירד למנין שהוא יתר מכדי עדות ודאי אדעות קפיד בתלתא הימניה בארבעה לא הימניה: שכחת"י מלפר"שהמסנ"הס(ו)והנג"ימפר"שכל"ן: **מנה לי בידך אמר לו הן.** ובפני עדים ואמר להם אתם עדי: **נתתיו לך פטור.** מלשלם ומשבועה דאורייתא: **אין לך בידי.** לא היו דברים מעולם: **חייב.** לשלם ואינו נאמן בשבועה שהרי הוחזק כפרן: **אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור.** שאין כאן הודאה ממין הטענה: **לסך.** חצי כור: **פטור.** דלאו ממין הטענה היא: **ורבן גמליאל מחייב.** דלא בעי הודאה ממין הטענה: **כדי שמן.** כדים מלאים שמן: **והודה לו בקנקנים.** הכדים יש לך בידי בלא שמן: **הואיל והודה מקצת הטענה.** והוה ליה טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן: (ג) **או שהודה במקצת קרקעות פטור.** משבועה דאורייתא לא על הקרקעות ולא על הכלים שאין הודאת קרקעות מביאה לידי שבועה שאין דין שבועה בקרקעות כדאמרינן (בכל הנשבעין) (לקמן ע"ב): **הודה במקצת כלים.** דאיכא הודאה וכפירה בלאו קרקעות: **חייב.** לישבע אף על הקרקעות על ידי גלגול שבועה דילפינן לה בפרק קמא דקדושין (דף כו:) מקראי: **וזקין.** גוררין: **אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן.** כגון שטענו ברמיזה לחרש שדיברו חכמים בכל מקום לא מדבר ולא שומעים): **אבל נשבעין לקטן ולהקדש.** מפרש בגמרא: **גמ' וכי יתן איש.** ועלה כתיב ונקרב בעל הבית לשבועה כדאמרינן בבבא קמא (דף סג.): **אין נתינת קטן כלום.** דהא איש כתיב והחרש והשוטה כקטנים הם בלא דעת: **בבא בטענת אביו.** הא דקתני נשבעין בנתינת איש קאמר שהקטן טוענו אבי מסרו לידך: **והאכלתיו פרס.** והחזרתי לו חצי והחציו בידי חייב לישבע על השאר וקטן הבא בטענת אביו לא גרע מטענת עצמו דהכא: **בטוענו קטן.** יתום קטן תובע:

כולהו

גמרא

עפצי דקיימי בשיתא שיתא א"ל לאו בארבעה ארבעה הוו קיימי אתו תרי סהדי ואמרו אין בארבעה ארבעה הוו קיימי אמר רבא הוחזק כפרן אמר רמי בר חמא הא אמרת [א]כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה א"ל רבא [א]קצותא דתרעא מידכר דכירי אינשי ההוא דא"ל לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך והא שטרא א"ל פרעתיך אמר ליה הנהו סיטראי נינהו אמר רב נחמן [ב]איתרע שטרא רב פפא אמר לא איתרע שטרא ולרב פפא מאי שנא מההוא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך והא שטרא א"ל לאו אתורי יהבת לי ואתית ואיתיבת אמסחתא וקבילת זוזך ואמר ליה הנהו סיטראי נינהו ואמר רב פפא [ג]איתרע שטרא התם כיון דקאמר אתורי יהבת לי ומתורי שקלת איתרע שטרא הכא אימור סיטראי נינהו מאי הוי עלה רב פפי אמר לא איתרע שטרא רב ששת בריה דרב אידי אמר איתרע שטרא והלכתא איתרע שטרא [ב]והני מילי דפרעיה באפי סהדי ולא אידכר ליה שטרא אבל פרעיה בין דידיה לדידיה מיגו דיכול למימר לא היו דברים מעולם יכול נמי למימר סיטראי נינהו [ד]וכדאבימי בריה דר' אבהו ההוא דאמר ליה לחבריה מהימנת לי כל אימת דאמרת לי לא פרענא אזל פרעיה באפי סהדי אביי ורבא דאמרי תרוייהו הא הימניה מתקיף לה רב פפא [ג]נהי דהימניה טפי מנפשיה טפי מסהדי מי הימניה ההוא דא"ל לחבריה מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא אזל פרעיה באפי תלתא אמר רב פפא כבי תרי הימניה כבי תלתא לא הימניה א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא [ה]אימור דאמרי רבנן דאזלינן בתר רוב דעות ה"מ לענין אומדנא דכמה דנפישי [ו]בקיאי טפי אבל לענין עדות [ז]מאה כתרי ותרי כמאה לישנא אחרינא ההוא דא"ל לחבריה מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא אזל ופרעיה באפי תלתא אמר רב פפא כבי תרי הימניה כבי תלתא לא הימניה מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע תרי כמאה ומאה כתרי ואי א"ל כבי תלתא ואזל פרעיה באפי בי ארבעה [ד]כיון דנחית לדעות נחית לדעות: **אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן ואין משביעין את הקטן:** מ"ט אמר קרא [א]כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור ואין נתינת קטן כלום: **אבל נשבעין לקטן ולהקדש:** והא אמרת רישא אין נשבעין על טענת [ה]שוטה וקטן אמר רב בבא בטענת אביו ור' אליעזר בן יעקב היא דתניא [ח]רבי אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד אמר לו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע וזהו שנשבע על טענת עצמו וחכ"א [ט]אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ור' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב בשטענו קטן קטן והאמרת אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן לעולם גדול ואמאי קרו ליה קטן דלגבי מילי דאבוה קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים היא טענת אחרים והודאת עצמו

כולהו

תוספות

כמ"ד אין צריך לברר אי נמי כמו שפירש רבינו תם צריך לברר אמיתות הדברים כמו שיכול ומכל מקום אי לא משכח להו או אתו ואמרו להד"ס לא מפסיד וכן מוכח בירושלמי שהביא ר"ת דגרסי' התם הבא לידון בשטר וחזקה רבי אומר נידון בשטר פירוש שצריך לברר רבן שמעון בן גמליאל אומר נידון בחזקה בא מעשה לפני רבי והורה כרשב"ג קשיא דרבי אדרבי לא קשיא רבי לא רצה אלא לעמוד על אמיתת הדבר ואית דגרס התם בא מעשה לפני רבי חייא ופריך מינה אדרבי לפי שתלמידו היה כדפריך בפרק תפנין (שבת דף קכח.) מדרב הונא אדרב משום דרב הונא תלמידו דרב הוה ובקונטרס פירש בריש פרק זה בורר (סנהדרין דף כג.) למ"ד צריך לברר שאם בקש ולא מצא הפסיד: **איתרע** שטרא. מפר"ס וכן ר"ת דצריך בעל השטר שבועה שלא נפרע והא דאמרינן בפרק אלו נערות (כתובות דף לו:) הא שטרא ריעא לא מגבינן ביה דוקא בכי הך ריעותא דהתם כיון דמהדר אזויפא אימור זויפי זייף וחתים וקשה מההוא דהכותב (שם פה. ושם) דההוא שטרא דאתא קמיה דרבא א"ל רב פפא ידענא ביה דשטרא פריעא הוא א"ל איכא איניש אחרינא בהדי דמר כו' וקאמר לא יהא רב פפא אלא כבת דרב חסדא והשתא מה היה יכול לעשות יותר מלהשביעו דלית ליה לקרועי כדקתני התם קרעיה ס"ד והשתא אפילו כל אדם דלא קים ליה בגויה נאמן להשביעו מידי דהוה אעד אחד מעיד שהוא פרוע על כן נראה דבשטרא ריעא לא מיקרע קרעינן ליה ולא מיגבא גבינן ביה כי ההוא דאלו נערות (שם דף לו:): **ורבי אליעזר** בן יעקב לית ליה משיב אבידה **פטור.** פירוש במיגו:

אלא

עין משפט נר מצוה

נז א טוש"ע חו"מ סימן עט סעיף יב:

נח ב מיי' פ"ד מהל' מלוה הלכה ט סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סימן נח סעיף א:

נט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

ס ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

סא ה ו ז מיי' פט"ו מהל' מלוה הלכה ג ד סמג שם טוש"ע חו"מ סימן עא סעיף א:

ח [מיי' פ"ד מהל' טוען ונטען הל' ה טוש"ע חו"מ סי' מה סעי' ג וסי' פח סעי' לב]:

◆

מוסף רש"י

ור' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור. מן השבועה, בתמיה הא תקנתא דרבנן היא המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם (עי' גיטין מח.) וכיון דלי אינו תובעו נמי מחייב ליה שבועה, הרי אין לך משיב אבדה גדולה מזו ומחייב (כתובות יח.) כמו והרינן בה, ור"א לית ליה חששא דתיקון העולם דמשיב אבדה פטור משבועה דא"כ שביק ליה ואזיל, והאי נמי כיון דלא תבעו כמשיב אבדה הוא (גיטין נא.). **אי הכי.** דטוענו גדול. **טענת עצמו.** קרי לה, טענת אחרים היא (שם) ומאי פעמים דקאמר ומאי טענת עצמו (כתובות יח.). **טענת אחרים והודאת עצמו.** על שהודה לו שאמת כדבריו ומודה לו שעדיין חייב לו פרס הוא נשבע (גיטין נא.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

אביי ורבא דאמרי תרוייהו הא הימניה מתקיף לה רב פפא נהי דהימניה טפי מנפשיה טפי משהדי לא הימניה וקי"ל כרב פפא: ההוא דא"ל לחבריה מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא. אזל פרעיה באפי תלתא. ואסקה רב הונא כי אולינן בתר רוב דעות לענין אומדנא דכמה דנפישי אית בהו דפקיעי טפי. אבל לענין עדות תרי כמאה ומאה כתרי. אבל אי נחת מעיקרא לדעות וא"ל מהימנת לי כתלתא ופרעיה קמי ארבעה ודאי לדעות נחת. ושהדותא דשהדי מבטלה להימנותא דידיה: מתני' אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן כו'. מ"ט דכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים. מדכתיב כי יתן איש ש"מ אין נתינת קטן כלום: ירושלמי כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים. פרט לקטן. עד כדון שנתן לו כשהוא קטן ותבעו כשהוא קטן. נתן לו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול מנין ת"ל א) רעהו. עד שתהא נתינה ותביעה שוין: אבל נשבעין לקטן. אוקמה רב בבן שטוענו לחברו שאתה חייב לאבי כך וכך ולא קטן ממש הוא אלא גדול הוא. ואמאי קרו ליה קטן. דלגבי מילי דאבוה קטן הוא. והודה לו [במקצת]. ומתני' ר' אליעזר בן יעקב הוא ואמר כי האי גוונא לאו משיב אבדה הוא. אבל משיב אבדה דברי הכל פטור

א) פי' ב"ק קו ע"ב.